

Legimus och personuppgiftsansvar

Dokumentattribut	Information
Titel och undertitel	Legimus och personuppgiftsansvar
Dokumentägare	Sanja Hebib, dataskyddsombud
Dokumenttyp	Utredning
Version	1.1
Senaste ändringsdatum	2020-09-28
Diarienummer	MTM 2020/427

Innehåll

1 Bibliotekens och MTM:s arbete avseende Legimus.....	3
2 Författningar styrande för bibliotekens och MTM:s verksamhet	3
2.1 Den svenska talboksmodellen	3
2.2 Upphovsrättslagen.....	4
2.3 Bibliotekslagen	4
2.4 Diskrimineringslagen	4
2.5 Förordning med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier ..	4
3 Bedömning av personuppgiftsansvar för behandling av personuppgifter i Legimus.....	4
3.1 Allmänna utgångspunkter	4
3.2 Bedömning	6
4 Källor	7

1 Bibliotekens och MTM:s arbete avseende Legimus

Legimus är Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM:s) digitala bibliotek som innehåller tillgängliga medier i form av talböcker, e-text, punktskrift och anpassade tidningar för personer med läsnedsättning. Med hjälp av Legimus kan talboksanvändaren själv söka, låna och ladda ned talböcker. För att kunna ladda ned talböcker behöver användaren ha ett Legimus-konto som biblioteken skapar.

Bibliotek som vill arbeta med Legimus behöver ansöka om ett bibliotekskonto hos MTM samt uppfylla av MTM ställda krav. Till exempel får endast bibliotek som är bemannade och som har en fungerande låneverksamhet ansöka om bibliotekskonto för Legimus. MTM har utfärdat tydliga riktlinjer avseende Legimus för biblioteken. Bibliotek som inte följer MTM:s riktlinjer kan stängas av som kontoregistrerare. MTM bestämmer vidare vilka typer av personuppgifter som ska registreras i Legimus och beslutar även om gallring av personuppgifter.

Bibliotekspersonal som ska arbeta med att registrera användare för egen nedladdning i Legimus behöver ansöka om ett så kallat registrerarkonto hos MTM. MTM tilldelar, byter och tar bort registrerarkonton. Endast viss bibliotekspersonal får ha ett registrerarkonto. Registrerare ska genomgå MTM:s obligatoriska webbutbildning. Behöriga registrerare kan göra följande:

- Registrera nya låntagare som har läsnedsättning.
- Administrera låntagarnas konton, t.ex. byta lösenord.
- Ta emot och flytta låntagare.

Biblioteken skapar användarkonto genom att logga in i Legimus och ange användarens för- och efternamn, personnummer och e-postadress. Biblioteken ska innan användarkonto skapas, även bedöma om det är troligt att personen ifråga har en läsnedsättning på grund av en funktionsnedsättning. Biblioteken ger även information om vad det innebär att låna talböcker och hur låntagaren kan läsa. Biblioteken har också möjlighet att inaktivera användarkonton. Avtal avseende användarkonto ingås mellan MTM och den enskilde användaren. MTM beslutar också om eventuell avstängning av kontoanvändare.

2 Författningar styrande för bibliotekens och MTM:s verksamhet

2.1 Den svenska talboksmodellen

I den svenska talboksmodellen ansvarar staten, genom MTM, för produktion, information och distribution av talböcker. Biblioteket hanterar det dagliga arbetet med talböcker såsom nedladdning, utlån, hantering av lånekonton och tekniskt stöd. MTM ger också information och rådgivning till biblioteken. Den svenska talboksmodellen har varit gällande sedan 1979 och grundar sig i utredningen Kultur åt alla (SOU 1976:20). Bibliotekens och MTM:s arbete med

talböcker styrs av olika författningar. Nedan följer en kort redogörelse för relevanta bestämmelser i dessa författningar.

2.2 Upphovsrättslagen

Upphovsrättslagen skyddar upphovsmannens verk från olaglig kopiering. Det är som utgångspunkt inte tillåtet att läsa in en tryckt bok utan tillstånd. I 17 § upphovsrättslagen finns ett undantag som innebär att MTM och biblioteken kan framställa exemplar av verk som en person med en funktionsnedsättning behöver för att kunna ta del av verket.

2.3 Bibliotekslagen

Enligt 4 § bibliotekslagen ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

2.4 Diskrimineringslagen

Bristande tillgänglighet är en diskrimineringsgrund enligt diskrimineringslagen. Med bristande tillgänglighet avses att en person med funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inte vidtar skäliga tillgänglighetsåtgärder för att den personen ska komma in i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättningen.

2.5 Förordning med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier

Enligt 1 § förordning med instruktion för tillgängliga medier ska MTM arbeta för att alla ska ta tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning. Myndigheten har till uppgift att i samverkan med bland annat bibliotek, skolor och andra aktörer i landet arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till sådana exemplar av litterära verk som de behöver för att kunna ta del av verken samt tillgängliggöra lättläst litteratur.

3 Bedömning av personuppgiftsansvar för behandling av personuppgifter i Legimus

3.1 Allmänna utgångspunkter

Begreppet personuppgiftsansvarig är centralt vid behandling av personuppgifter och tillämpningen av dataskyddsförordningen, eftersom det avgör bland annat vem som har ansvaret för att dataskyddsbestämmelserna följs och att de registrerades (de personer vars personuppgifter hanteras) rättigheter tillgodoses. De åtgärder avseende Legimus som är relevanta att utreda närmare ur personuppgiftsansvarssynpunkt, är bibliotekens inmatning av personuppgifter

i Legimus i samband med registrering av nya användare och administration av användarkonton.

Enligt definitionen i artikel 4 punkten 7 i dataskyddsförordningen, är den personuppgiftsansvarige den aktör som själv eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Vem som är personuppgiftsansvarig kan följa av lag eller förordning; antingen genom att det anges uttryckligen vem som är personuppgiftsansvarig eller genom att det införs ett uppdrag eller åläggande som kräver att vissa personuppgifter behandlas. I annat fall bedöms personuppgiftsansvaret utifrån de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet. Det faktiska inflytandet ska alltid vara styrande vid bedömningen av personuppgiftsansvaret.

Artikel 29-gruppen¹ har i yttrande 1/2010 (WP 169) gett vägledning avseende bedömning av personuppgiftsansvar. Yttrandet avser tillämpningen av dataskyddsdirektivet (direktivet till personuppgiftslagen) men har även bäring på tolkningen av dataskyddsförordningen. Av yttrandet kan utläsas bland annat följande. Att bestämma ändamål och medel kan sägas vara detsamma som att bestämma "varför" och "hur" vissa behandlingsverksamheter utförs. Det är de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet som är avgörande dvs. vem eller vilka som faktiskt bestämmer över behandlingen av personuppgifterna. Med "medel" avses inte bara de tekniska metoderna för att behandla personuppgifter utan även "hur" behandlingen ska gå till, vilket omfattar frågor som "vilka uppgifter ska behandlas", "vilka tredje män ska få tillgång till dessa uppgifter", "när ska uppgifter raderas" osv.

Enligt Artikel 29-gruppen innebär ett fastställande av behandlingens ändamål alltid att man identifierar den personuppgiftsansvarige, medan fastställandet av medlen enbart medför personuppgiftsansvar när fastställandet gäller medlens väsentliga element. I yttrandet tydliggörs även att den personuppgiftsansvarige inte behöver vara den som faktiskt utför behandlingen.

Personuppgiftsansvaret kan också vara gemensamt enligt definitionen i dataskyddsförordningen. Enligt artikel 29-gruppens yttrande ska begreppet gemensamt tolkas som "tillsammans med" eller "inte ensam". Gemensamt personuppgiftsansvar uppstår när olika parter bestämmer antingen ändamålet eller väsentliga element i medlen för vissa behandlingsåtgärder. Parternas deltagande kan ta olika former och behöver inte delas lika.

EU-domstolen har under 2018 meddelat två avgöranden som tyder på att domstolen anser att gemensamt personuppgiftsansvar är att föredra i oklara

¹ Artikel 29-gruppen är den oberoende europeiska arbetsgruppen som behandlade frågor om integritetsskydd och skydd av personuppgifter fram till den 25 maj 2018 (införande av den allmänna dataskyddsförordningen).

situationer. Skälet kan antas vara att ett gemensamt personuppgiftsansvar ska ge de registrerade det bästa skyddet för deras fri- och rättigheter. Av dessa avgöranden är mål C-210/16, Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH av särskilt intresse. Domstolen konstaterade att begreppet personuppgiftsansvar kan omfatta administratören för en så kallad fanpage som tillhandahålls av Facebook. Domstolen kom fram till att Facebook är den som i första hand bestämmer ändamål och medel för behandlingen av personuppgifterna men ansåg att administratören bidrog till behandlingen bland annat genom att konfigurera sidan för att ta fram relevant statistik över besökarna på sidan och bestämma över de kategorier av personuppgifter som behandlas.

3.2 Bedömning

Som framgår ovan så finns det stöd i författning för både bibliotekens och MTM:s verksamhet kopplat till Legimus. Det som ska vara styrande för bedömningen av personuppgiftsansvaret är dock det faktiska bestämmandet över varför och hur personuppgifterna behandlas.

Biblioteken registrerar nya låntagare och administrerar användarkonton i Legimus. Det sker dock först efter att MTM har tilldelat biblioteken ett bibliotekskonto och enskilda bibliotekarier ett registrerarkonto. Det förutsätter i sin tur att biblioteken uppfyller av MTM ställda krav och att bibliotekarierna genomgår MTM:s obligatoriska utbildning för registrerare. Det är därmed MTM som bestämmer vilka aktörer som ska ha åtkomst till personuppgifter, vilket enligt Artikel 29-gruppen är ett bestämmande av medlens väsentliga element.

Vidare föreligger följande omständigheter som, enligt Artikel 29-gruppen, samtliga innebär ett bestämmande av medel:

- MTM har utfärdat tydliga riktlinjer till biblioteken avseende Legimus och bibliotek som inte följer riktlinjerna kan stängas av som kontoregistrerare.
- Biblioteken administrerar endast de uppgifter som efterfrågas av MTM.
- MTM beslutar om gallring av personuppgifter.

MTM bestämmer också ändamålen med personuppgiftsbehandlingen i Legimus; dels lån i Legimus, som är föremål för vår utredning, och dels vissa andra ändamål som framgår av MTM:s integritetspolicy och som faller utanför vår utredning. Vidare ingås avtal avseende Legimus mellan MTM och den enskilde användaren.

De faktiska omständigheterna ger vid handen att MTM är den som faktiskt bestämmer "varför", dvs. lån i Legimus, och "hur", genom behörighetstilldelning och utfärdade riktlinjer, personuppgifter behandlas i Legimus. Även om biblioteken administrerar användarkonton och därmed hanterar personuppgifter

i enskilda fall, så inverkar inte biblioteken på ändamålen och medlen med personuppgiftshanteringen i Legimus i motsvarande grad som i EU-domstolens ovannämnda dom C-210/16 Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH. Biblioteken kan därför inte heller bedömas medverka till att fastställa ändamål och medel i den utsträckning som krävs för att ett gemensamt personuppgiftsansvar skulle kunna vara för handen.

Bibliotekens administration i Legimus bedöms därmed ske för MTM:s räkning. Bibliotekens huvudmän är därmed personuppgiftsbiträden till MTM.

4 Källor

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG.

SOU 1976:20 Kultur åt alla.

Lag (1960:726) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Bibliotekslag (2013:801).

Diskrimineringslag (2008:567).

Förordning (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier.

Artikel 29-arbetsgruppen yttrande 1/2010 om begreppen registeransvarig och registerförare (WP 169).

EU-domstolens dom C-210/16 Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH